

कृष्णा-मराठवाडा सिंचन प्रकल्प,
जि.उस्मानाबाद व बीड या प्रकल्पास द्वितीय
सुधारीत प्रशासकीय मान्यता देणेबाबत..

महाराष्ट्र शासन

जलसंपदा विभाग

शासन निर्णय क्रमांक : कृमसिं०१११/प्र.क्र. ४२५/११/मोप्र- १

मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,

मंत्रालय, मुंबई-४०० ०३२.

दिनांक :- १० नोव्हेंबर, २०२२

पहावे:- १) शासन निर्णय क्रमांक संकीर्ण-२००४/१४१३/(३८५/०४)/जसंनि,मंत्रालय, दि. दि.२३.०८.२००७

२) शासन निर्णय क्रमांक कृष्णाम-०७०९/(४३७/२००९)/मोप्र-१,मंत्रालय दि.२७.०८.२००९

३) महामंडळाचे पत्र क्र. गोमपाविम/तांश-४/११५२ दिनांक १३/०९/२०१९

प्रस्तावना :-

मराठवाड्याच्या कृष्णा खो-यातील भू-भागास कृष्णा-भीमा स्थिरीकरण प्रकल्पाद्वारे उजनी जलाशयात येणा-या ६६.२७ अ.घ.फु. पाण्यापैकी २१ अ.घ.फु. पैकी १९ अ.घ.फु. पाणी उस्मानाबाद जिल्हयास व २ अ.घ.फु. बीड जिल्हयास देण्याचा निर्णय सन २००५ रोजी झाला. त्यानुसार मराठवाड्यातील कृष्णा खो-यातील फक्त उस्मानाबाद जिल्हयातील १४२२१ हे. लाभक्षेत्रासाठी शासनाने संदर्भ क्र.१ अन्वये २३८२.५० कोटी रुपयास प्रशासकीय मान्यता प्रदान केली.

उस्मानाबाद जिल्हयास कृष्णा मराठवाडा सिंचन प्रकल्पांतर्गत २ स्वतंत्र उपसा सिंचन योजनाद्वारे १९ अ.घ.फु. पाणी देण्याचे नियोजन करण्यात आले. उपसा सिंचन योजना क्र.१ मधील ११.०० अ.घ.फु. व उपसा सिंचन क्र.२ मधून ८.०० अ.घ.फु. पाणी उस्मानाबाद जिल्हयातील एकूण ९२,१४१ हेक्टर क्षेत्रास देण्याचे प्रस्तावित होते. तदनंतर कृष्णा मराठवाडा सिंचन प्रकल्पाच्या सुधारीत जल नियोजनाच्या मान्यतेनुसार कृष्णा मराठवाडा सिंचन प्रकल्पाच्या रु. ४८४५.०५ कोटी रक्कमेच्या आष्टी उपसा सिंचन योजना क्र.३ च्या समावेशनासह प्रथम सुधारीत प्रशासकीय मान्यता संदर्भ क्र.२ अन्वये प्रदान करण्यात आली.

प्रकल्पाच्या मंजूर प्रथम सुप्रमा नुसार प्रकल्पाचे २ टप्पे (Phases) आहेत. प्रकल्पाच्या प्रथम टप्प्यात पाणीवापर ७ अ.घ.फु. व दुसऱ्या टप्प्यात पाणीवापर १६.६६ अ.घ.फु. असे एकूण २३.६६ अ.घ.फु. पाणीवापर आहे. राज्य तांत्रिक सल्लागार समितीने या प्रकल्पाच्या तपासणी व फेररचनेबाबतचा अहवाल दि.२४.८.२०१७ च्या पत्रान्वये शासनास सादर केला होता. या अनुषंगाने शासनाच्या दि. १९.३.२०१८ च्या पत्रान्वये प्रकल्पाची कामे ७ अ.घ.फु. (१९९ दलघमी) पाणीवापराच्या मर्यादेत करण्यात यावी अशा सुचना आहेत. तसेच सदर पत्रात प्रकल्पाची फेररचना व कामांच्या प्राधान्यक्रमाबाबत सुचना देण्यात आलेल्या आहेत.

दरम्यानच्या कालावधीत दरसूचीतील बदलामुळे, जादा दराची निवीदा स्विकृत केल्याने झालेली वाढ, भूसंपादन किंमतीतील वाढ, अपु-या तरतुदीमुळे झालेली वाढ, इतर कारणामुळे झालेली घट, नविन घटकांचा समावेश केल्याने वाढ, अनुषंगिक खर्च इत्यादी बाबींमुळे प्रकल्पाच्या खर्चात झालेली वाढ लक्षात घेऊन गोदावरी मराठवाडा पाटबंधारे विकास महामंडळाने प्रकल्पाचे द्वितीय सुधारीत प्रशासकीय मान्यता अंदाजपत्रक सन २०१७-१८ च्या दरसूची नुसार तयार करून शासनास मान्यतेस्तव सादर केले आहे. खर्चातील वाढ ही प्रामुख्याने अपु-या तरतुदी, नविन घटकांचा समावेश, दरसूचीतील बदल व भूसंपादन यामुळे झालेली आहे.

महामंडळाच्या दि. १३.०९.२०१९ च्या पत्रान्वये प्रकल्पाच्या प्राप्त द्वितीय सुप्रमा प्रस्तावात कृष्णा मराठवाडा सिंचन प्रकल्पाची ७.० अ.घ.फु. मर्यादेत सर्व घटकांचे सविस्तर अंदाजपत्रक करून किंमत परिगणीत करण्यात आली आहे. सदर Phase- १ नुसार ७ अ.घ.फु. मर्यादेत सविस्तर अंदाजपत्रकात कृष्णा

भीमा स्थिरीकरणांतर्गत उद्धट बँरेज व निरा भीमा जोड बोगदा या प्रकल्प घटकांचा समावेश करण्यांत आलेला आहे.

उर्वरीत १६.६६ अ.घ.फु. पाणी भविष्यात उपलब्ध झाल्यानंतर त्यासाठी सविस्तर अंदाजपत्रके तयार करण्यात येतील. सद्यस्थितीत १६.६६ अ.घ.फु. पाणी वापरासाठी प्रथम मंजुर सुधारीत प्रशासकीय मान्यतेचा प्रस्तावात तरतूद असलेल्या द्वितीय सुधारीत प्रशासकीय मान्यता किंमतीत या भागाचाही समावेश करण्यात आलेला आहे. त्यामध्ये करण्यात आलेली तरतूद सविस्तर संकल्पनावर आधारीत नसल्याने ढोबळ मानाने करण्यात आलेली आहे.

प्रकल्प अहवालावर दि. १७.०९.२०१९ रोजी अमुस (वित्त) यांच्या अध्यक्षतेखाली दि. १७/०९/२०१९ रोजी सचिव स्तरावरील उपसमितीच्या बैठकीमध्ये सविस्तर चर्चा करून मा. मंत्रीमंडळाची मान्यता घेण्याबाबत च्या सूचना देण्यात आल्या. तसेच नियामक मंडळाच्या दि. २७/०९/२०२० च्या बैठकीत ठराव क्र. ७३/८ अन्वये सदर प्रस्ताव मा. मंत्रीमंडळाच्या मान्यतेकरीता सादर करण्याबाबत निर्देश देण्यात आले.

सदर प्रस्ताव जलसंपदा विभागाच्या सन २०१७-१८, सार्वजनिक बांधकाम विभाग व महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाच्या सन २०१८-१९, च्या दरसूचीवर आधारीत असून रु.११,७२६.९१ कोटी रकमेच्या द्वितीय सुधारीत प्रकल्प अहवालास प्रशासकीय मान्यता देण्याचा निर्णय मा. मंत्रीमंडळाच्या बैठकीत घेण्यात आलेला आहे.

सदर प्रकल्पाच्या प्रथम सुप्रमानुसार Phase-१ नुसार ७ अ.घ.फु. (१९९ दलघमी) पाणी वापरात उस्मानाबाद जिल्ह्यातील सात तालुक्यातील (परांडा, भूम, वाशी, कळंब, तुळजापूर, लोहारा व उमरगा) २५७९८ हे. क्षेत्र व बीड जिल्ह्यासाठी आष्टी तालुक्यातील ८१४७ हे. क्षेत्र. असे एकुण ३३९४५ हे. क्षेत्र सिंचनाखाली येणार आहे.

शासन निर्णय :-

उस्मानाबाद व बीड जिल्ह्यातील कृष्णा मराठवाडा सिंचन प्रकल्पास जलसंपदा विभागाच्या सन २०१७-१८, सार्वजनिक बांधकाम विभाग व महाराष्ट्र जीवन प्राधिकरणाच्या सन २०१८-१९ च्या दरसूचीवर आधारीत रु.११,७२६.९१ कोटी (रु. अकरा हजार सातशे सव्वीस कोटी एकव्याण्णव लक्ष फक्त) रुपये १०,३४७.५५ कोटी (रुपये दहा हजार तीनशे सत्तेचाळीस कोटी पंचावन्न लक्ष फक्त) कामा प्रित्यर्थ आणि अनुबंधिक खर्च रुपये १,३७९.३६ कोटी (रुपये एक हजार तीनशे एकोणऐशी कोटी छत्तीस लक्ष फक्त) इतक्या किंमतीस खालील अटींच्या अधीन राहुन द्वितीय सुधारीत प्रशासकीय मान्यता प्रदान करण्यात येत आहे.

- १) राज्यस्तरीय तांत्रिक सल्लागार समितीच्या अहवालातील मुद्यांची पुर्तता करावी.
- २) सिंचन विषयक विशेष चौकशी समितीने प्रकल्पा बाबत उपस्थित केलेल्या मुद्यांची प्राधान्याने पुर्तता करावी.
- ३) प्रकल्पाची कामे Phase I ७ अ.घ.फु. मर्यादेत काम नियोजनानुसार व या भागाच्या प्रशासकीय मान्यता किंमतीच्या मर्यादेत पुर्ण करण्यात यावी. त्यासाठी खाली नमुद केल्यानुसार प्रत्येक उपसा सिंचन योजना निहाय खर्चाच्या मर्यादेत खर्च करावा.
- ४) द्वितीय टप्पा Phase II १६.६६ अ.घ.फु. ची तरतूद सदर प्राक्कलनात असली तरी कृष्णा पाणी तंटा लवादाच्या पार्श्वभूमीवर सदर १६.६६ अ.घ.फु. पाणी उपलब्ध झाल्यानंतर या पाणीवापराचे सविस्तर सर्वेक्षण व अन्वेषण करून सविस्तर अंदाजपत्रक करून त्यास शासनाची मान्यता प्राप्त झाल्यानंतर सदर कामे हाती घ्यावीत. तसेच द्वितीय टप्पा Phase II मधील कोणत्याही भागावर शासन मान्यतेशिवाय खर्च करण्यात येऊ नये.
- ५) आर्थिक दायित्व निर्माण होईल अशा नविन घटकांचा समावेश शासन मान्यतेशिवाय करण्यात येऊ नये.

- ६) संपुर्ण लाभक्षेत्रामध्ये पाणी वापर संस्था स्थापन करून सिंचन व्यवस्थापनासाठी पाणी वापर संस्थेस हस्तांतरीत करावा.
- ७) सुधारीत प्रशासकीय मान्यता म्हणजे प्रकल्प कार्यान्वितीकरणाच्या विविध टप्प्यांवर क्षेत्रिय अधिकायांनी घेतलेल्या विविध निर्णयास व क्षेत्रीय अनियमितता झाली असल्यास अशा अनियमिततेस सहमती असल्याचे गृहीत घरता येणार नाही.
- ८) कृष्णा-भीमा स्थिरीकरण प्रकल्पांतर्गत नीरा-भीमा जोड बोगदा व उद्दट बँरेज या घटकांचा कृष्णा-मराठवाडा सिंचन प्रकल्पाच्या अंदाजपत्रात समावेश करण्यात आला आहे. तरी चालु आर्थिक वर्षात या दोन घटकांस उपलब्ध असलेला निधी त्याच घटकांवर खर्च करण्यात यावा.

अ. क्र.	उपसा सिंचन योजना	प्रथम टप्पा (७ अ.घ.फू.)	द्वितीय टप्पा (१६.६६ अ.घ.फू.)	एकूण रुपये कोटीत
१	उपसा सिंचन योजना क्र.१ (३.०८ अ.घ.फू.)	२६१८.६९	१७६२.६६	४३८१.३५
२	उपसा सिंचन योजना क्र.२ (२.२४ अ.घ.फू.)	२०६८.२८	१३३१.२६	३३९९.५४
३	आष्टी उपसा सिंचन योजना क्र.३ (१.६८ अ.घ.फू.)	१८५२.३१	७१४.३५	२५६६.६६
एकूण :-		६५३९.२८	३८०८.२७	१०३४७.५५

- ९) केंद्रिय जलआयोगाची प्राथम्याने मान्यता घेण्यात यावी.
- १०) द्वितीय सुप्रमा प्रस्तावात समाविष्ट किमतीच्या मर्यादेतच उपसा सिंचन योजना क्र.३ साठी नव्याने मंजुरी दिलेल्या उजनी जलाशय - शिंपोरा ते खुंटेफळ तलाव या संरेखेच्या कामावर खर्च करावा. त्यानंतरचा खर्च तृतीय सुप्रमा प्राप्त झाल्याशिवाय करता येणार नाही.

प्रकल्पाच्या उपशिर्षनिहाय तरतुदीचा गोषवारा परिशिष्ट “अ” मध्ये सोबत जोडला आहे.

या प्रकल्पाच्या कामावरील खर्च मागणी क्र. आय-५, मुख्य लेखाशीर्ष ४७०१ मोठे व मध्यम पाटबंधारे यावरील भांडवली खर्च, (१९०) सार्वजनीक क्षेत्रातील व इतर उपक्रमातील गुंतवणुका, (०२) योजनांतर्गत (०२) (०३) गोदावरी पाटबंधारे विकास महामंडळास भाग भांडवली अंशदान (संगणक संकेतांक ४७०१ एच -७५४) (दत्तमत) या लेखाशीर्षाखाली खर्ची घालावा व शासनाच्या मंजूर अनुदानातून भागविण्यात यावा.

सदर शासन निर्णय नियोजन विभाग अनौपचारिक संदर्भ क्र.१६१/२०२१ का.१४३४ , वित्त विभाग अनौपचारिक संदर्भ क्र.३४२/२०२१ व्यय-१२, मा. मंत्रिमंडळाने दिलेल्या मान्यतेनुसार निर्गमित करण्यात येत आहे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२२११०१३२४०९९२७ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकीत करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प्रसाद नार्वकर)
उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

सहपत्र: परिशिष्ट “अ”

प्रत-

- १) मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.

- २) मा. मुख्यमंत्री महोदयांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) मा. उपमुख्यमंत्री यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) मा.मंत्री (जलसंपदा) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- ५) मा. विरोधी पक्ष नेते विधानसभा/विधान परिषद, विधामंडळ, मुंबई.
- ६) मा. राज्यमंत्री (जलसंपदा) यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
- ७) मा. मुख्य सचिव यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
- ८) अपर मुख्य सचिव (वित्त), वित्त विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
- ९) अपर मुख्य सचिव (नियोजन), नियोजन विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
- १०) सचिव (लाक्षेवि), जलसंपदा विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- ११) सचिव (प्रकल्प समन्वय), जलसंपदा विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, त्रालय, मुंबई.
- १२) महालेखापाल-१/२ (लेखा परिक्षा/ लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र राज्य, मुंबई/ नागपूर.
- १३) कार्यकारी संचालक, गोदावरी मराठवाडा पाटबंधारे विकास महामंडळ, औरंगाबाद .
- १४) मुख्य अभियंता (द.व प्र) व सहसचिव यांचे स्वीय सहाय्यक, जलसंपदा विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- १५) कार्यासन मोप्र-१ संग्रहार्थ.

शासन निर्णय क्रमांक : कृमसि०११९/प्र.क्र. ४२५/१९/मोप्र- १
दिनांक १० नोवेंबर, २०२२

परिशिष्ट अ		
अ) ७ अ. घ.फु. मर्यादित उपशिष्ट निहाय तरतुद		
उपशिष्ट	मंजूर प्रथम सुप्रमा नुसार (दरसूची २००७-०८)	प्रस्तावित द्वितीय सुप्रमानुसार (दरसूची २०१७-१८)
(A) शिष्कामे कामे		
अ-प्राथमिक	15.12	31.55
ब-भूसंपादन	70.23	700.95
क-बांधकाम	1541.20	4953.00
ड - विमोचक	33.53	29.26
इ- प्रपात	1.31	0.91
एफ -RHT works	53.39	93.24
जी - पूल	87.21	88.21
एच - एस्केप	7.79	2.16
के-इमारती	6.59	12.07
एल - माती काम	319.97	540.34
एम - वृक्षारोपण	3.92	7.69
ओ-संकीर्ण	20.77	13.16
पी-देखभाल व दुरुस्ती	11.56	28.26
क्यु-हत्यारे व संयंत्रे	48.28	5.56
आर - दळणवळण	8.60	20.40
एक्स - पर्यावरण	1.89	11.99
वाय - भांडार तुट	1.16	0.53
CAD & III dist.	126.19	0
एकुण (A):	2358.71	6539.28
ETP	405.92	502.11
Total:	2764.63	7041.39

ब) 23.66 अ. घ.फु. मर्यादित तरतुद

प्रथम टप्पा (Phase I) 7.00 अ.घ.फू			द्वितीय टप्पा (Phase I & II सह) 23.66 अ.घ.फू.		
पाणी वापर (अघफू)	सिंचन क्षेत्र (हे.)	किंमत (₹ कोटी)	पाणी वापर (अघफू)	सिंचन क्षेत्र (हे.)	किंमत (₹ कोटी)
7.00	33945	7041.39	23.66	1,14,731	11726.91

(प्रसाद नार्वेकर)
 उप सचिव, महाराष्ट्र शासन